

bolj kadé kakor goré; eno uro po sončnem izhodu morajo še goreti, potem naj se ugasnejo; župan, ki ne stori svoje dolžnosti, naj plača 50 do 100 fl. kazni, ki pridejo v dnarnico za uboge tiste soseske; nemarni gospodar pa, ki ne zakuri germade ali ki jo zakuri prepozno, naj plača 5 do 10 fl. — To je osnova postave, ki jo je koroška kmetijska družba predložila deželnemu vladarstvu 26. rožnika t. l. Ali jo je ali jo bode poterdila vis. vlada, ne vémo; da jo je kmetijska družba nasvetovala, je prav storila, ker po ondašnjih skušnjah skor vsako tretje leto slana vzame ajdo. Vemo, da marsikdo bo rekel: „kaj pa si bojo še zmislili“ in da marsikdo bo mislil, koliko dela bo s tako napravo. Al — kdor prav prevdari vse to, bo vidil, da je z malim trudom opravljeno — dobiček pa utegne neizrečeno velik biti.

Jezikoslovni pomenki.

Nemci so začeli spoznavati Slovence.

(Dalje.)

V razlaganji imen in priimen govori dr. Rapp od člana (Artikel), ktereга rabijo gerški, germanski in po njem prestvarjeni romanski jeziki; znamenito je o tem, da pisatelj omenja tudi Krajnce, ter pravi, da so si na pol prilastili nemški člen. Gotovo pisatelj ne zna novih slovenskih bukev; so mu bolj priroka le starejše, zlasti Truberjeve, kateri je svoje reči dajal tiskati ravno v Tubingi, kjer je dr. Rapp profesor občne prilicéavné slovnice. V sklanjanji imen pa Slovani prejemajo posebno hvalo s tem glasom, da prekosujejo o tem vse druge jezike, zlasti pisatelj slavi sklanjanje določivnega priimena, s katerim se pri nas namestuje raba členov, dasiravno tudi Litvani in stari Gotje poznavajo posebno obliko določivnega priimena.

Tudi pisatelj govori od dvobroja, kateri je lastina indiškega, gerškega, slovanskega in litvanskega jezika; opominja pa, da so ga novejši jeziki večidel zgubili. Med slovanskimi, utegnemo pristaviti, ga je naš slovenski še prihranil. Vendar tukaj bi jaz rad omenil neko rabo, zastonj ktere bi bil že davno rad govoril; samo nočem, da bi se zavoljo dvobroja spet sedemletna vojska ne zbudila; pa naj povem. Ženski dvobroj smo od nekega časa tako začeli pisati, da se v glagolih in priimenih skoraj ne loči od višjebroja, in da bi se ta dvobroj skoraj kmalo zgubil, ker ne zna vsakteri, da se končni e bere bolj tesno, kakor é brez navdarka; tako rabo podpirajo s tem, da je po staroslovenski šegi. Pa jaz mislim, staroslovensko gori ali doli, zdaj govorimo novoslovensko, in tukaj se sliši čisti i na koncu, kakor se na Notranjskem prav dobro glasi, drugej pa v polglasni e spreha. Ako se pa kje sliši tesni é, ondi imajo navado tudi v višjebroji tacega izgovarjati namesti navadnega i; govorijo namreč: „trijé berhké fantje so prišlé“. Zatoraj je Vodnik pisal: „dve beli kravi se paseti“; tudi Vertovec se je za ta dvobroj s končnico i poganjal. Vendar tudi ni res, da bi dvobroj v staroslovenskem imel samo tesni é, mar ima večkrat tudi i, na priliko: očí, mreži, dlani, cerkvi, moji, vaši, namreč zlasti za čerkami j, š, ž, č, pa tudi nektare drugekrat; le pri glagolih se nahaja samo é: budete, ste *).

Pa naj povém še kaj dalje za dr. Rapp-om; nočem se vendar dalje muditi pri priimenih in namestimenih. Omenim pa naj, kar ta pisatelj govori od naših rodovinskih lastnih imen, n. pr., Popovič, Miklosiç itd. Kaj menite, da pravi? da so vplivale celó v španjski, in nekaj v nemški jezik. Imena: Alvarez, Fernandez, po španjski, in: Heinz, Kunz, po nemški, namreč nikjer

ne zadevajo enake oblike razun v Slovenskem, kar bi utegnilo zato verjetno biti, ker so zahodni Gotje, očetje sedanjih Španjolv, dolgo časa v sosesčini Slovanov stanovali; drugi Nemci pa se še vedno dotikajo Slovanov.

Ko je pregibanje besed pisatelj razložil, govori še od nekterih pesebnih slovniških reči. On pravi, da velik sprek kacega jezika je res ta, da lahko s o s t a v l j a besede, kar velja zlasti od indiškega, gerškega in nemškega; meni pa, da je tisti jezik bolj bogat, kateri ima lastne korenike za posebne zaznamke, ali pa pripravne izpeljevalne končnice. Takošne ima zlasti španjski jezik, pa zraven tudi slovanski; zategavoljo se pisatelj serdi nad tistimi slovanskimi puristi, kateri nobene ptujke nočejo terpeti v svojem govoru, pa zategavoljo radi s o s t a v l j a jo neprimerne besede.

(Konec sledi.)

Ozir po svetu.

Turki.

Ker se od mnogo strani razlega glas, da je za Evropo potrebno, da obstoji Turčija, pogledjmo, kaj je rekel neki Nemec prebrisane glave o tej reči pred 30 leti, in kako je on Turke popisal.

Turki so naj višjo stopnjo svoje moči dosegli pod Solimanom, pred katerim je dergetala cela Europa, in bili strah njeni pod veziri kakor Kiuprili do karlovcovškega pomirja, kjer se sultani niso več podajali na vojsko, ampak raji se doma vojskovali z ženami in bokalom, in zvijače serajlske z janičarsko razujzdanostjo dermale državo. Njih zvezda je obledela z Eugenom in bitko pri Centi.

Ta leni in divji narod je s svojim tiranstvom in svojim „tako je sojeno“ opustožil naj lepši del Europe več ko besnost osvojivca, in Europa je več ko enkrat trepetala pred njih divjo močjo, pred polumescom in konjskimi repi, ki jim jih je dala serčnost k banderu. Ko se je vse podalo v beg v pogubi bandera, je neki vitez odsekal svojemu konju rep, ga nataknil na kopje, razkropljene čete sbral in potem zmagal. Še dandanašnji stojijo ti divjaki, akoravno manj nevarni, zapadu nasproti in bivajo raznorodni ud v evropski državovezi.

Krí zakipí v človeku, ako se ozre na kraje rodovitne: Gerško, podonavske dežele in malo Azijo. Pojte rakom žvižgat! bi rekli tem divjakom, ki z armenijanskih hribov doli pridši so narode in njih omiko poceptali, in po kervi gazili do štambulskega prestola!

Še dandanašnji so Turki po štirih ali petih vekih svojega bivanja med omikanimi narodi, sirovi divjaki — vražni in nevedni kakor njih azijanski bratje — še dan današnji ne poznajo oni ne mizne radosti, ne društva, ne dušne omike. Pokoj, potaja (Verborgenheit) in mesena nasladnost so Turkovo veselje in nemarna lenost je njega značaj. Véde in nove znajdbe se ukazovati morajo po krativnih plačilih, po batinah in vislicah; kar so koli renegati vpeljali, je ostalo ravno tako, kakor so bili uveli, in Turk bi morebiti ne imel ne kave ne lule, ako bi jih ne bil od ptujcov navzel. Tako je zanemarjeno poljedelo in rokodelstvo, znanost in umetnost. Zvezdoslovje je edina od države plačana znanost *). in obrazovne umetnosti napredovati ne morejo, kadar véra človeške podobe risati in malati krati. Naj huje pa je, da ta divjačina preči (opovira) izobraženost in omiko, da se v Azijo razprostirati ne more, ker ti sirovi Ozmanli so med zahodom in iztokom neprekoračljiv zid!

Vsim poskušnjam, se evropski omiki prilagoditi, se je godilo kakor tiskarnici. Tott je pri kanonih zahteval ometala iz svinskih ščetin, ljudstvo se pa k temu ni dalo — Tott dá poklicati malarja, pa ga vpraša na glas: „S čim on mala mošeje in koliko ščetin pusti njegov čopič na steni?“ — in ljudstvo je vpilo: „Bog ga bodi zahvaljen!“ Edini

*) Glej Dobrovsky „Institutiones linguae slavicae veteris dialecti“ str. 511—514. Pis.

*) Sedaj je, čeravno ne veliko, vendar nekoliko drugač; imajo zdravilsko šolo itd. Vred.

dokaz, da se Turk tega, kar okoli njega biva, vdeležuje, je odmika lule od ust za trenutek, ali bolj živahen pogled. Ta dozdevni stoicizem je gola nemišljivoost iz navade in brezčutnosti kakor vsa smešna dostojnost, zatoorej ostaja vse pri starem!

Cela turška država je prav za prav država, ktera sestoji iz tlačnikov in tlačanov, kakor v srednjem veku zahod. Turki so vojaki, plemstvo, — drugi, ki narod sestavljajo, so kmetje, rokodelci in teržci.

To turško plemstvo ne vidi v svoji odertni nič kričnega, in je v tem tako deleč dospelo, da tudi tlačeni misli, da tako biti mora. Skopa lakomnost je naj večja pregreha Turkov — ona ne dá službe brez dnarja in darov — zaročuje svoje sestre in hčere z velikaši, kateri jih redkokrat dobijo na oči, one jih pa ali sultan pojerbajo po smerti, na kar se tudi smerja.

Turško tiranstvo, ki po vsem iztoku vlada, se igra s človeškim življenjem — imetek in sloboda ste prazne besedi. Nikjer se pravica tako hitro ne kroji ko tukaj. Knez Repnin se je pri velikem veziru pritožil zoper neke janičare — Ta le mahne po strani z roko, in čez nekaj minut potem se iz prinesene vreče iztrese pred kneza sedem odsekanih janičarskih glav! S plačanimi pričami se na sodbi vse doseže; dnarja se Turk lahko neprotivi, bodi si imeniten ali priprost, tako malo kakor poželjivosti.

Turškemu tiranstvu, akoravno je s kristjani in judmi poterljivo, je vendar nevernik neznežen, pès, svinja — in tako so nekdaž imenovali tudi kristijanske vlade. Odkar so Rusi te pravoverne prav krepko nažgali, so dobili bolj misli, in njih narodne oholosti struna je nekaj popustila, in Frank (kristjan) se smé očitno pokazati, če le kučnemu gospodarju (Turku) prednost pustí. — Priprosti Turk zaničuje kristjana huje ko druge Azijance, nemara zavolj pogostih vojsk, zmag in sosesčine. — Nikjer se to preziranje tako jako ne kaže, ko med Turki in Mohamedanci v Afriki. Oni se kratijo nevernika hraniti (mu živeža dati), in ž njim jesti jih oskruni, dasiravno tako ljubeznjivo hranijo golobe, pse in mačke, ki se brez gospodarja skitajo, kakor tudi nekake jastrobe, ki človeku na silo kruh in meso z rok tergajo (in sicer s plučí, jetri in koštrunovimi glavami, ki jih mi toliko radi jémo — Turki pa jesti ne smejo). Gorje Franku, ki tako zver umorí! Svinje in zajci jim niso tako ostudni ko kavri! (Konec sledí.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gorice 19. sept. Naprava za gluho-mutce v Gorici je imela 1. sept. lanskega leta 32.054 fl. 42—kr. lastnega premoženja; dohodki do konca avgusta letošnjega leta so znesli 6165 fl. 37 kr., stroški pa 6110 fl. 17—kr.; po tem takem je bilo premoženje njeno 1. dan tega mesca 31.800 fl. 2 kr. Dohodke je nabirala iz daril in poslednjih sporočil, iz pripomočkov javnih denarnic, iz obresti lastnega kapitala. 81 gluhih mutcov je bilo letos v ti učilnici; med temi jih je bilo 15 iz Tersta. — Kolera je popolnoma potihnila.

Iz Celovca 15. sept. Društvo sv. Mohora razgláša v „Priř.“ sledeče: „Bog rani, pa spet celi. Zgubili smo sv. pismo, dobili obéno ljubljene in znane „Drobtince“; presv. knezoškof lavantinski so jih darovali našemu društvu. Kar se bo toraj za nje skupilo, pride našemu društvu v prid in korist. Slava in hvala!“

Od sv. Marjete pri Pesnici na Štajarskem 19. sept. — Danes prinesemo, kar smo obečali unidan „Novicam“, namreč nekaj od konecletnih preskušinj v ljudskih šolah tega kraja. Obiskali smo tri šole ob času preskušinj, te so: Št. Lenartsko, Petersko in Marjetsko, in povsodi smo bili veseli viditi, da gré vse boljši pot; učitelji, čeravno po starih pravilih izobraženi, vendar ne mudijo si glave beliti s tem, česar sedanji čas tirja od vsacega učitelja na slovenski zemlji. V Marjetski šoli je bilo v

občnih razredih 173 učencov in učenk; iz tega vsak lahko vidi, kako potrebno nam je nove prostorne šole, od ktere smo v 68. listu „Novic“ govorili, če mu še povémo, da smo dozdaž za toliko šolskih otrok le samo eno izbico imeli. Morebiti je premali prostor tudi vzrok, da letos, čeravno dobro slovenski, vendar tako živo in čversto kakor pretekla leta niso odgovarjali otroci, ki so nam končno „cesarsko pesem“ prav jarno zapeli. Od Št. Lenartske šole pa le to rečemo: „Slava, komur slava gre“; slava tedaj tamošnji šoli in njenim učiteljem, kajti izverstno se je obnašala mladina in veselo in ročno je odgovarjala v tako lepi in čisti slovenščini, ki če je res nismo slišali v naših slovenskih Goricah; tudi zapéla nam je, da je bilo kaj; prosimo tedaj gosp. učitelje, da bi tudi nadalje tako napredovali, in v njezne serca domače seme vsejavali, gotovo bode lepega sadú rodilo. Tudi v Št. Peterski šoli se je védla mladina dosti dobro in bi se morebiti bila še bolje, ako bi se ji bilo tudi tam razlagalo več v domačem jeziku; želeti je, da tudi tukaj bi se prepevalo tako, kakor v družih šolah. H koncu še opomnimo stariše: naj bi rajše in pogostejše pošiljali svoje otroke v šolo, da bi ne brali več v zapisniku, da mnogi njih čez leto po 40 in 50krat niso v šolo prišli.

Juri P. Tonekov.

Iz Logatca. Konec avgusta je bila šolska skušnja pri nas. Otroci so kaj urno odgovarjali na vprašanja iz kersanskega nauka, brali so dobro in rajtali so kaj hitro in prav. Pismenski listi so bili sploh prav lepo spisani. Po skušnji pa so otroci čversto in ginljivo zapeli. Iz vsega se je vidilo, da šola pri nas dobro napreduje. Vlni smo novega učitelja g. Kučec-a dobili, ki se prav dobro obnaša on je priden učenik in dober organist, vnet za oboje tako, da je vse ž njim zadovoljno. Otroci radi v šolo hodijo; bilo jih je letos poleti okoli 70 učencov in učenk. Gotovo pa bi jih več šolo obiskovalo, ako bi jih starši domá zlo ne potrebovali. Lepe hvale pa je vredna skerb častitega g. fajmoštra za šolo; ker oni so skerbeli, da so se dohodki učitelja zboljšali, kar je prvi pogoj, da šola napredovati zamore. Predvlanskim pa, ko ni bilo učitelja pri nas, so častiti gosp. kaplan opravilo učitelja radovoljno prevzeli. Začeli so tudi prvi otroke petja vaditi, in sicer iz tega namena, da bi se cerkveno petje povzdignilo in tudi posvetno petje zboljšalo. Fantje in dekleta kaj radi pojejo, pa kaj so hotli pred peti, kakor nerodne pesmi, ker drugih znali niso. Otroci imajo gosp. kaplana prav radi, ker so res ljubeznjivi učenik. Kjer pa so učeniki ljubeznjivi in prijazni, tam otroci radi v šolo hodijo in se tudi kaj naučijo.

Ravno tisti dan, ko je bila skušnja, so čast. g. dekan verhiški dva nova stranska oltarja v farni cerkvi pri nas blagoslovili. Oltarja sta lepo narejena brez vsega nepotrebnega lišpa; sta sicer iz lesa, pa marmelj je kaj dobro posnet tako, da sta ličnemu kamnu prav enaka. Iz tega dela se vidi, da je g. Taučar, podobar v Idrii, mojster za to; in radi ga vsim, ki enacih del potrebujejo, priporočamo. Velki oltar pa je bil že pred g. Taučar premalal in verhi del predelal in ga dosti olepšal od pred. Zdaj je naša cerkev prav lepa in prijazna. Tako skerbé gosp. fajmošter za šolo in za cerkev; pa tudi za blagor cele fare, posebno zdaj, ko je tudi pri nas nemila kolera razsajala. Umerlo jih je dozdaž okoli 100 s soldati vred. Zdaj je bolezen nekoliko ponehala; vendar še nekterega zgrabi pa toliko huje tako, da ga hitro pokoplje. Oba častita gospoda, fajmošter in kaplan, sta bila o tej bolezni neutrudljiva. Ljudí sta učila, kako naj se varujejo bolezní; bolne sta mnogokrat obiskovala, tolažila in domače ljudi napeljevala, kako naj bolnim strežejo. Tako obnašanje je vse hvale vredno.

T. S. Logatčan.

Novičar iz raznih krajev.

Na neko vprašanje je c. k. ministerstvo pravosodja razsodilo, da pokotni pisaci, ako se prederznejo nare-

žej, vidimo tudi, odkod da izvira. Po sredi vasi ali terga teče namreč včasih gerd potoček človeške in živinske vode, ali razliva se gnojnica iz hlevov; tu pa tam priteka druga mokrota, ter napravlja široke kaluže in mlake, po katerih se ljuba živina sprehaja ali valí: goske, race, svinje ali žabe. Poleti je prahú, da se vse kadi; če dežuje nekoliko dní, je pa blata do kolena. Pred hišami ali zad njih ležijo veliki kupi vsakoverstne nesnage: hišno smetje, derva, treske, kamenje itd.; po teh in okoli teh kupov se plazijo na pol nagi otroci, letajo kure, skačejo psi, pa mijavkajo mačke. Duh po dvorišču je pa tak, da si mora človek nos zatisniti, stopivši va-nj.

Pridemo v hišo, kaj najdemo tam? Nesnago nad nesnago. Tamne zakajene stene, zablatene tla, umazano pohiše, človeški in živinski klat; ob tem vlada nepreterpljivi smrad; majhne duri in okna so pa, se vé da zaperte, da ne uide gabljivi hlap.

Al ni to strašno? — Res, taka ni po vseh vaséh, ne po vseh hišah, vendar nam bo poterdil vsakdo, da nahaja se velika nesnažnost ne le po revnih bajtah, temoč tudi po staniščih primožnih ljudi. In v taki nesnagi bivajo ljudje, bivajo svoje žive dni, ter opravljajo mnogotere opravila svoje!

Kakošno je tedaj zdravje v tacihih prebivališčih? Navadno slabo, v nenavadni dóbi pa sila v nevarnosti. Takih krajev nikoli ne zapušča merzlica; ko pa pristopi kako kužno obolenje zraka, kakor dandanašnji to uzrokuje kolera, je nesreča velika, in strah in groza koračita po takih nesnažnih krajih. Nesnažnost znotraj in zvonaj hiš je poglavitni vzrok, da kolera po kmetih tako hudo razsaja, in da kupoma merjejo ljudje *).

Kako to nesnažnost odpraviti (kako, na priliko, z gnojem, gnojniščem in z gnojnico ravnati) govorilo se je že mnogokrat v „Novicah“; tudi ni posebnega podučjenja treba, za to, ker že prost razum to dovolj uči; želeli je le, da bi se ljudje po kmetih vendar v sedanji žalostni dóbi spametovali in bi si dopovedali dali, da snažne hiše in dvorišča, snažne ulice in prostori po tergih in vaséh so ne le prijetni očém, temoč da so tudi k zdravju ljudem pa živini potrebni. Naj bi bolj omikani prebivavci po kmetih svoje sosede naganjali k snažnosti po vsih potih, — naj bi o tem pomagali kolikor le morejo gospodje duhovni, uradniki, učitelji! Kjer pa prijazna beseda tega ne more dognati, naj bi ukazovala gosposka oestro in resnobno, — saj je le v očiten prid vasém in ne prizadene dostikrat celó nobenih stroškov. Večidel je snažnost ravno tako dober kup, kakor nesnaga!

Jezikoslovni pomenki.

Nemci so začeli spoznavati Slovence.

(Konec.)

Še pisatelj govori od nasledovanja ali zverstovanja besed; ondi ima besedo tudi za nas važno. Piše namreč, da tista versta besed je nar boljša, ktera je nar bolj naravna, in nar bolj primerjena postavam našega mislenja; zlasti naj, ako ni potreba posebnega navdarka na kaki besedi, vladna beseda vedno spredaj hodi pred odvisno, glagol pred svojim toživnim. V tej reči je posebno prost jezik latinski, samo da rad deva glagol na konec stavka; novoromanski jeziki ga v tem posnemajo, vendar francozki je v redu besed precej priklenjen. Tudi slovanski jeziki so dosti prosti

*) Skoz in skoz resnične so te besede. Kjer je nesnaga po kmetih in mestih velika, ondi je kolera vselej in povsod naj huja bila, in toliko huja, kolikor bolj se z nesnago in revšino pajdaši. Vred.

v zverstovanji besed, samo da zahodne narečja so se navadile po latinski ali nemški šegi glagol staviti na zadnje. (Menim, da v to ravno zadeva, kar je pred kratkim gosp. Navratil opominjal).

Noben jezik pa nima, pravi h koncu, bolj svojeglavnega reda v besedah kot nemški; šaljive so njegove besede o tem: „V nemškem jeziku vladna beseda žene odvisne stvari pred seboj kot tropo gosí; ali pa, kadar Francoz važno besedo nar pred stavi kot temeljni kamen, in potem igraje meče za njim ložeje kamne, takrat Nemec prav s termasto svojeglavnostjo naprej meče prazno šaro, in na zadnje verže poglavitni adut, ter z enim mahljejem sklene vse“.

H koncu dr. Rapp še govori od razširjenja in selišč indoeuropejskega jezikovega debla, ter razlaga svoji mapi azijskih in evropskih jezikov. Tu govori od „Vindov ali Slovincov na Krajskem, in deloma na Koroškem in Štajarskem“ in na mapi zaznamuje slovensko deželico, sicer celo celo majcuno, vendar po barvi zadosti določeno. Poslednjič še pravi: „V celi Nemčii, ne samo kar je v izhodu od Labe in Zale, temuč tudi kar je od Rednice in v jugu Donave od Lika (Lech) naprej, je mnogo sledú stare slovanske; imena so večkrat bolj slovanske, in v ljudskih jezikih vseh je sled slovanskega jezika“. Glej! tudi v jugu Donave, v sedanji Bavarii in Austrii je sled slovenske. Od klej? ali od sredočasnih Slovincov, ali od starih Noričanov in Retov?

Hicinger.

Ozir po svetu.

Turki.

(Konec.)

Turk zjedinuje v svojem značaji Arabovo blagodušnost, Tracianovo nesnago, Scitovo hrabrost, Grekovo prekanljivost in celó izhodnih krajev mehkužnost. Njegove sirove divjosti ni toliko iskati v njegovem sercu, v tiranški vladi in v neumni veri, kolikor v njegovem pismu in jeziku kot pri Kinezu. Turški jezik je čudna soderga iz turških, arabskih in perzijskih besed, in Turki se ga tako malo popolnoma naučijo, kakor svojega Kinezi.

Anadoli ali azijska Turčija v razloček od Rumili-a ali evropske Turčije, ki je nezmerno boljša od te, ima biti prav za prav bojišče Muhamedovih otrok — kakor vsaki človek zapadnih dežel želi odlog trgovcev z Levantom. Tu, na ti krasni zemlji, ki je nekdanj prelepo cvela, ki pa zdaj pol neobdelana leži poleg razvalin minulega veličastva, — tu, kjer vse stori narava, človek pa je nji nasprot, — tu se žurijo pod ozmanljivim gospodstvom Greki in Armenijani, Judje in Franki, klateči se Turkomani, Jecidi in Kurdi, kamor še spadajo Sirijani, Beduini, Arabijanci, Druzi in Maroniti, ki so kristijani — vsi več ali manj slobodni, od katerih imajo strah njih predniki — Turki; opomniti so tudi ljudstva na Kaukazu. Od vseh teh krajev so popotniku bolj važne razvaline ninivške in babilonske — Baalbek in Bagdad — pred vsem pa Jeruzalem.

Armenijani so v izhodu, kar so Judje v zapadu. Njih lakomnost in zvitost ste v pregovoru v Levantu, in ni ga Juda, ki bi Armenijana prekanil. Oni so naj imenitnej opravniki in menjači v izhodu, in bogateji od vseh Grekov, Judov in Frankov v Levantu. Kar so Armenijani v zahodni, so Buhari v severno-iztočni in Banijsani v južni Azii. Drugi so zbog podnebja in zemljišča kočovniki (nomadi).

Tako je v turški deržavi. Kdo bi veroval, da v teh blaženih deželah le v kolikanj slabih letih taka lakota razsaja, da tisuč in tisuč ljudi morí, ker ubogi, od turških glavarjev in roparjev trapljeni stanovniki več polja ne obdelujejo, kakor kar ga za nar večjo potrebo rabijo, in še dreves ne sadijo, ker se bojé zbuditi sum na svoje blagostanje in priti v nevarnost biti tepeni! Turško tiranstvo, ki za človeško življenje ne porajta, je krivo, da se kugi nobene

verlike ne stavijo, kar bi se lahko storilo, zraven lepe nemarne vere v predodloko! Noben Turk ne umerje pred, dokler njegova ura ne pride — to je nesrečni izvod iz njih nauka od osode! „Ellmukadas!“ to je, „sojeno je!“

Ako Turke tudi od njih dobre strani premišljujemo, vidimo, da ne spadajo saj k družini evropskih ljudstev, in cela politiška Evropa bi se popolnoma drugače uravnala, ako bi bili ti vrinjeni azijski gosti pahnjeni preko črnega morja, od kodar so prišli. Prekucija je v Evropi vse poderla, tudi veliko dobrega — le Turčija je neomajana ostala! Turčija, ki je krasne dežele starega sveta spreobrnila v pušave — Greke in Egipčane pahnila v brezen nevedežtva in Evropi vsako leto s strašno kugo proti.

Mnogi si to reč lagljeje misli ko je. Država ni tako slaba kakor se meni — ljudstvo se lahko zmamiti dá, ki morebiti huje tlačeno ni, kakor v mnogih omikanih državah, ali saj ne čuti svoje sužnosti z evropejcovimi čuti — vidimo pa vendar, da se divjaki komaj svojim domačim sovražnikom braniti morejo, — pašati delajo, kar jim je drago, in nakanjeno poevropenje janičarov je Selima stalo prestola!

Kdor pa misli, da bo od prekucijske vojske, v kateri so se Turki ne le zoper Francoze in Brite, ampak tudi v društvu s svojim dušmanom Rusom vojskovali, seme zaostalo, ki bi drugod sad rodilo, tudi pri narodu, ki brez sposobnosti ni, sad zdati zamoglo, in da bo njih prelepa lega med tremi deli sveta v naj rodovitnejih deželah jih k dostojanstvu povzdignila med narodi, ki se bo v bran stavilo njih pregonu v Azijo, ne pozna duha Ozmanov. Oni si ne bojo nikoli evropske omike prisvojili, kajti mislijo, da so modreji od vsih Frankov!

Oni spadajo, kakor živijo in ravnajo, v Azijo, kamor se tudi bogati in pobožni, pa mrtvi Mozlemi nesti dajo, da bi njih pepela ne oskrunili keršanski „psi“, ki pa bojo vendar prej ali pozneje si njih deželo osvojili. Bog bi htel! Kobe.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Celovca. C. k. ministerstvo bogočastja in nauka je namestnega učitelja višje naše realne šole gosp. Janeza Janežić-a pravega učitelja te šole poterdilo.

Iz Laškega (Tüffer) 22. sept. Morivna potepuhinja kolera, ktera leto in dan po Evropi hodi, pred katero gresta bojazen in strah, za njo pa groza in smert, poslovala se je od laškega okrožja. Zadnje dni obiskala je še prijetno goro svete Jederti, kar bi si človek nikoli ne bil domišljeval: kajti lega tega kraja je visoka, zrak mil in čist, voda pa, to je res, ni ravno predobra. Zbolelo je tam nekoliko ljudi, in to večidel žensk, pa hvala Bogu! umerla sta le dva reveža; večina jih je v kratkem ozdravelo. Temu ugodnemu izidu pripomogla sta posebno verli gosp. Šnidderšič, verli zdravnik iz Laškega, in pa častiti ondodni gosp. fajmošter, Ig. Taušl, ki sta splasene farane umirila in po pametnem podučevanju tolažila nevedno ljudstvo.

Po tem takem, ker tudi na Zidanem mostu, v Loki in Račici ni nobenega kužnega obolenja več, zamoremo veseli reči, da ljuta kolera zapustila je popolnoma to okrožje. Naj bi jo vihar odnesel nazaj na indiško begovje! J. Š.

Iz Ljubljane 23. sept. Očitno znamenje prijetnega jesenskega vremena, ktero letos prav lepo zori ljubo ajdico, smo vidili te dni na dveh tukajšnjih vertih: dve hruški (vodenici) namreč v drugič cvesti; lepo je viditi sad in cvetje ob enem na drevesu. — Ker naše oljarije čedalje več ogeršice za olje potrebujejo in se je veliko tisuč centov kupuje iz tujih dežel, je na undanji svet mokriškega g. grofa Auersperga, da bi naši domači kmetovavci več ogeršice sejali, gosp. predsednik kmetijske družbe Terpene en vagán lepe ogeršice iz lavantinske doline (na Koroškem), ki je za naše kraje posebno pripravna, magi-

stratnemu oskerbniku gosp. Podkrajšek-u izročil: naj bi jo kmetom na močvirji, posebno notrajnih in unanjih Goric itd. brez plačila razdelil za poskušnjo tega pridelka, kateri se sedaj tako lahko v dnar spravlja. Mnogo gospodarjev (okoli 40) je seme to hvaležno sprejelo; dosti jih je pa bilo, ki so se le muzali ti ponudbi, rekoč: „kaj ta plevel bomo še sejali, ki ga imamo še tako preveč med ajdo!“ Naj braveci naši, pametni gospodarji, iz tega sami sodijo, na kako nizki stopnji je še veliko naših kmetov, ki ogeršice od druge strani ne poznajo kakor da je plevel med ajdo! In vendar se ravno od tacihi sliši: „kaj bom svojega fanta v kmetijsko šolo pošiljal — jez, ki več vém, kakor vse šole in vse bukve na svetu!“ Veselo je le od druge strani viditi, da čedalje manj je takošne „luljke med pšenico“ in da, čeravno počasi, vendar vsako leto bolj stopajo tudi naši kmetje naprej in se podučujejo vedno bolj po lastnih in tujih skušnjah v kmetijstvu, kakor ga terjajo sedanji časi.

Novičar iz raznih krajev.

Danes bo svitli nadvojvoda Karol Ludevik, brat cesarjev, v Inšpruk prišel in ured deželnega poglavarstva v tirolski in forarlberški kronovini prevzel, ki so mu ga izročili Njih veličanstvo cesar. — Za izobraženje pripravnih učiteljev nemškega jezika in slovstva v lombardsko-beneškem kraljestvu na Laškem je 10 cesarskih štipendij po 400 fl. razpisanih. — Po ukazu c. k. ministerstva nauka ne smejo vprihodnjič več, kakor je dosihmal pri Judih navada bila, učitelji živine klati; ako hočejo judovske soseske svojim učiteljem dohodke zboljšati, naj jim dajo službo pevcov v svojih cerkvah, naj jim izročijo pisanje matrikeljnov ali kakošno drugo opravilo, ki je pristojniše za učitelja kakor je klanje živine. — Pražki konsistorij ne dopušča več, da bi učitelji ob enem tudi župani bili, ker to jih moti v šolskih opravilih; ako je še kateri učitelj župan, naj se nadomesti z drugim. — Kolera na Dunaji zlo pojenjuje; po kmetih doljne Austrije pa se čedalje bolj razširjuje. — Čudal da v drugi polovici tega mesca je na Dunaji kruh spet nekoliko ložji; celó konjsko mesó je za krajcar pri funtu poskočilo. — Iz Krima nič posebnega novega. Knez Goršakov naznanjuje iz Sevastopolja 17. dan t. m. sledeče: „Sovražnik ni dosihmal še nič posebnega počel zoper severno stran našega mesta; armade se zbirajo večidel med Balaklavo in Černajo; sovražnik vsak dan iz bajdarske doline na razgled hodi proti našemu levemu krilu“. Francozki vojskovodja Pelissier še ni poslal popolnega popisa poslednje bitve v Pariz; unidan je le to oznanil, da Rusi v južnem delu Sevastopolja niso pokončali lepo zidanih kosarn in tudi Nikolajeve in tudi kvarantinske terdnjave ne, in da so pustili 4000 pušk, 50.000 kugel, mnogo smodnika in kartč, 500 sider in 25.000 kilogramov bakra v zapuščenem mestu. — Kako, ali je kaj upanja, da bo kmali mir? Dunajski časnik „Presse“ piše o tem sledeče: „Za gotovo vémo povedati, da vse to, kar se je dosihmal pametnega in nespametnega o mirni spravi v različnih časopisih govorilo, je popolnoma prazno; francozka in angleška vlada se niste še oglasile in se morebiti tudi ne bote; če pa ste upale, da jima bo rusovska vlada s prvo besedo naproti prišla, se jim je moglo to upanje podreti s potovanjem cara Aleksandra v Nikolajev. Vse, kar se je dosihmal zgodilo, je le to, da so se dotične vlade med seboj posveto-vale, kaj naj bi bilo storiti; zatega voljo tudi novi, to je, peti člen ali kdo bo vojskine stroške plačal, ni prišel še na versto resnega določka. Le to je gotovo, da francozka in angleška vlada čedalje več streliva pošiljate v Krim, in da ste svoje oči obrnile sedaj tudi na azijsko bojišče“. Iz Pariza je prinesel „terž. čas.“ včeraj novico, da cesar Napoleon je 24. dan t. m. poslanca avstrijsanske vlade, barona Prokeš-a sprejel. Da mož